

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ: ОСВІТНІЙ ВИМІР

МАТЕРІАЛИ
XV Всеукраїнської
науково-практичної конференції

(м. Полтава, 5 червня 2026 року)

Полтава 2026

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ (ПУЕТ)

*Присвячено 65-й річниці
Полтавського університету
економіки і торгівлі*

**ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ
РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО ПРАВА
В УКРАЇНІ: ОСВІТНІЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
XV Всеукраїнської
науково-практичної конференції

(м. Полтава, 5 червня 2026 року)

**Полтава
ПУЕТ
2026**

УДК 341.9(477):37
Т65

*Розповсюдження та тиражування без
офіційного дозволу Полтавського універси-
тету економіки і торгівлі ЗАБОРОНЕНО*

Редакційна колегія:

Г. В. Лаврик, д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри право-
знавства Полтавського університету економіки і торгівлі;

О. О. Кульчій, канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри право-
знавства Полтавського університету економіки і торгівлі.

Т65 Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні:
освітній вимір : матеріали XV Всеукраїнської науково-практич-
ної конференції (м. Полтава, 5 червня 2026 р.). – Полтава : ПУЕТ,
2026. – 408 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Текст укр.
мовою.

ISBN 978-966-184-496-3

У збірнику містяться матеріали наукових праць учених, здобувачів вищої освіти, присвячені розвитку приватного права в Україні в загальнотеоретичному, галузевому (цивільстичному) та педагогічному вимірах цього процесу, взаємодії приватного та публічного права, публічно-приватному партнерству.

Розраховано на здобувачів вищої освіти, аспірантів, науково-педагогічних працівників, науковців, публічних службовців і фахівців гуманітарного профілю.

УДК 341.9(477):37

Матеріали друкуються в авторській редакції мовою оригіналів.

*За виклад, зміст і достовірність матеріалів
відповідають автори та наукові керівники.*

ISBN 978-966-184-496-3

© Полтавський університет
економіки і торгівлі, 2026

СПІВОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Полтавський університет економіки і торгівлі

Львівський торговельно-економічний університет

Київський університет права НАН України

**Полтавський регіональний центр
підвищення кваліфікації**

ЗМІСТ

Вітальне слово учасникам конференції ректора Полтавського університету економіки і торгівлі.....	13

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Білокінь Р. М.

Публічна відповідальність як інструмент забезпечення належного врядування	16

Дерев'янко Б. В.

Застосування прецеденту у господарському процесі України в умовах зближення правових систем та імплементації Acquis Європейського Союзу	19

Захарченко П. П., Короткий В. А.

Людвіг Гьотц про «Руську Правду» як правову дійсність кінця VIII – початку IX ст. ст.: огляд окремих доказів німецького вченого.....	23

Короєд С. О.

Проблеми застосування Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо посилення захисту прав добросовісного набувача»	28

Лаврик Г. В.

Правомірна заборона політичної діяльності на шляху від войовничої демократії як обороноздатної демократії до правдивої демократії.....	32

Мірошниченко М. І.

Концепція Всеукраїнського наукового центру з розвінчання постулатів парадигми «руського мира» та забезпечення континуїтету української політико-правової традиції.....	38

СЕКЦІЯ 1. ПРИВАТНЕ ПРАВО В УКРАЇНІ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ

Гладкий С. О.

Взаємодія права, моралі та релігії: історичні закономірності у фокусі проблеми доброчесності юристів	41

Ніколенко Л. М.

Європейські стандарти захисту прав кредиторів
у процедурах неплатоспроможності фізичних осіб:
перспективи імплементації в законодавство України.....45

Горбань О. В.

Багаторівневість розвитку приватного права 51

Клещенко Н. О.

Забезпечення доступу до правосуддя в умовах
воєнного стану: теоретико-правовий вимір
функціонування правової системи України.....57

Львова О. Л.

Реалізація права на життя і гідність людини
в умовах біомедичних технологій 61

Слоньовський М. В.

Еволюція принципів приватного права в Україні
в контексті розвитку сучасної правової доктрини 69

Тарахонич Т. І.

Новелізація законодавства як складова його удосконалення.....72

Орел В. А.

Рациональність та емоційний чинник
у юридичній аргументації 76

Дарчик Д. С.

Актуальні питання структури норми права.....82

Коржинський Р. В.

Принцип диспозитивності в приватному праві України:
теоретичні проблеми та межі його реалізації.....85

Коржинський Р. В.

Вплив європейського права на розвиток
принципів приватного права України 90

Макогон А. О.

Правозастосовча діяльність: поняття та ознаки.....95

Терещенко Д. Д.

Правове закріплення та практична
реалізація принципу рівності.....99

3. Правотворення і правотворчість в умовах воєнного стану та миробудівництва : монографія. До 75-ти річчя Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України / Н. М. Пархоменко, О. В. Скрипнюк, Н. М. Оніщенко та ін. ; кер. авт. кол. та заг. ред. Н. М. Пархоменко. Київ : Парламентське видавництво, 2023. 312 с.
4. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998. – Т. 4: Н–П, 2002. 720 с.; іл.
5. Законотворча діяльність. Словник термінів і понять / за ред. акад. НАН України В. В. Литвина. Київ : Парламентське від-во, 2004. 344 с.
6. Нагребельний В. П. Інноваційне законодавство. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998 – Т. 2: Д–Й, 1999. 744 с.; іл.
7. Тарахонич Т. І. Правотворча діяльність у контексті сучасного розвитку юридичної науки. Юридична наука та освіта: минуле, сучасне і майбутнє : збірник тез міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 1 травня 2025) / упоряд. М. О. Денисюк, Київ : «Вид-во Людмила», 2025. С. 485–486. DOI : <https://doi.org/10.32751/LegalScience2025>.

РАЦІОНАЛЬНІСТЬ ТА ЕМОЦІЙНИЙ ЧИННИК У ЮРИДИЧНІЙ АРГУМЕНТАЦІЇ

Орел Вікторія Анатоліївна,
*аспірантка відділу теорії держави і права
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України*

Юридична аргументація традиційно розглядалася як сфера переважно раціональної діяльності. Проте сучасні дослідження дедалі частіше ставлять під сумнів абсолютну монополію раціональності у процесі правового мислення та прийняття рішень. Актуальність цієї проблематики зумовлена активними науковими дискусіями щодо взаємодії раціонального та емоційного компонентів у праві.

Метою цієї розвідки є аналіз сучасних концепцій співвідношення раціонального та емоційного чинників у юридичній аргументації, а також з'ясування ролі емоцій у процесі правозастосування.

Проблематика взаємодії емоцій і раціональності у праві активно досліджується як у зарубіжній, так і у вітчизняній правовій науці. Зокрема, вона стала предметом обговорення тематичного

розділу «Раціональне й емоційне в праві» одного з випусків наукового журналу «Філософія права і загальна теорія права» [1]. Крім того, в частині V «Уміння правильно оцінювати» «Дослідницького посібника з юридичної аргументації» («Research Handbook on Legal Argumentation») дискурс здійснюється від традиційного, «раціонального» ядра цієї галузі до більш комплексного розгляду цілей, методів та підводних каменів, пов'язаних із правильним судженням [2].

У контексті досліджуваної тематики передусім привертають увагу праці таких вчених, як А. Амая (Amalia Amaya), Р. Вест (Robin West), О. Євсєєв, Ю. Калиновський, М. Мальман (Matthias Mahlmann), П. Міндус (Patricia Mindus), Ю. Разметаєва, М. Савчин та інші. Останніми роками взаємозв'язок раціонального та емоційного чинників дедалі частіше досліджується у контексті юридичної аргументації в різних видах юридичної діяльності.

Критичний підхід до ролі емоцій у праві представлено у праці Р. Вест, яка наголошує, що право не лише регулює соціальну поведінку, а й опосередковано впливає на емоційний досвід його адресатів. На її думку, всі правові актори (законодавці, судді, присяжні засідателі, позивачі, договірні сторони, члени міської ради, розробники конституцій, автори універсальних декларацій прав і, звичайно, юристи та правознавці) «схиляються у бік легалістичних рішень або вдалих юридичних аргументів, швидше за все, під впливом емоцій, аніж під тиском моральної сили загальних чи нейтральних принципів, висновків природного права, умовиводів із попередньої практики, розрахунку соціальних витрат і вигод» [1, с. 17]. Водночас такі емоційні ефекти формують контекст правозастосування, однак не виступають самостійним критерієм раціонального обґрунтування правових рішень.

Погляди М. Мальмана підкріплюють тезу про те, що юридична аргументація не може розглядатися ні як виключно логічна конструкція, ні як суто емоційна реакція. Дослідник наголошує, що емоції (особливо емпатія) виступають необхідним когнітивним інструментом, який наповнює раціональні деонтологічні принципи реальним змістом і дозволяє правозастосувачу належним чином оцінювати порушення прав людини. Для повноцінного праворозуміння потрібна субстанційна концепція людського

пізнання, яка гармонійно об'єднує раціональні принципи справедливості з емоційною здатністю до співчуття та турботи [1, с. 40].

У цьому контексті М. Мальман підкреслює, що права людини не можуть бути обґрунтовані без припущення, що твердження про їх загальність та універсальність є актом пізнання, а не помилкою [1, с. 45]. Наукове осмислення людської раціональності саме по собі не забезпечує достатніх аргументів для легітимації універсальності прав людини. Крім того, дослідник звертає увагу на те, що аргументація Європейського суду з прав людини щодо абсолютної заборони катувань та інтерпретації ст. 3 Конвенції неминує включати складні етичні міркування про людську гідність, цінність життя та співвідношення конкуруючих цінностей [1, с. 48]. Так само каталог фундаментальних прав не може бути обґрунтований без етичних засад, які становлять основу нормативного виправдання. Учений також констатує існування розриву між описовим твердженням про наявність у людини певних «безсумнівних (важливих, нагальних, екзистенційних) інтересів чи потреб» та нормативним припущенням щодо наявності законних підстав для їх забезпечення [1, с. 55].

Ю. Калиновський обґрунтовує, що механізм правового регулювання функціонує на основі взаємодії раціональних та емоційно-когнітивних елементів правосвідомості, серед яких важливу роль відіграють інтуїція та правова уява. Водночас ці елементи виконують евристичну функцію у процесі прийняття рішень, не підміняючи процедурних стандартів юридичної аргументації [1, с. 148].

Важливий внесок у розвиток цієї проблематики зробила А. Амая, яка розглядає юридичне міркування крізь призму етики чеснот. Дослідниця виходить із того, що юридичне міркування та характер особи, яка приймає юридичні рішення, є взаємозалежними: суб'єкти правозастосування міркують відповідно до свого характеру, а сам характер формується під впливом рішень, які вони ухвалюють.

На думку А. Амаї, юридичне міркування доброчесного суб'єкта здійснюється у певний спосіб і характеризується кількома ознаками: орієнтацією на деталі; здатністю до тонкого сприйняття; залученням емоційного компонента; сумлінним описом ситуації вибору; а також увагою до цілей правового рішення [3, с. 361].

Такий підхід істотно відрізняється від класичних теорій юридичного міркування, які зосереджуються переважно на формальному обґрунтуванні вже прийнятого рішення.

А. Амая також підкреслює, що емоції роблять важливий внесок у процес міркування та прийняття рішень, хоча водночас можуть і спотворювати судження. Саме тому підхід, заснований на чеснотах, дозволяє використати позитивний потенціал емоцій та мінімізувати їх можливий деструктивний вплив. На відміну від стандартних теорій юридичного міркування, які концентруються на моменті вибору та обґрунтуванні рішення, підхід до юридичного міркування, запропонований дослідницею, приділяє особливу увагу опису ситуації вибору, формуванню альтернативних рішень та аргументів на їх підтримку [3, с. 363–364]. Таким чином, у центрі уваги опиняються процеси міркування щодо фактів і цінностей, які забезпечують якісний опис справи та створюють основу для остаточного рішення.

П. Міндус аналізує філософські моделі співвідношення розуму та емоцій у правосудді. Вона виокремлює чотири умовні портрети суддів: безпристрасного законодавця Ж.-Ж. Руссо, суддю пана Штейгера, емоційно залежного від випадкових факторів, самовідданого Геркулеса та Соломонів образ судді із загостреним почуттям справедливості. Зазначені образи репрезентують різні підходи до співвідношення раціональності та емоційності у правосудді – від ідеалу формальної неупередженості до концепції судді, який спирається на емпатію та практичну мудрість.

На думку П. Міндус, юридична аргументація не може бути повністю ізольованою від емоційного чинника (емоційний інтелект повинен включати емпатію), оскільки у межах когнітивістського підходу емоції розглядаються як засіб морального сприйняття юридично значущих обставин. При цьому емоції не виступають самостійною підставою нормативного виправдання правових рішень, а лише впливають на формування первинних оцінних суджень [1, с. 72–78].

Отже, запропонована П. Міндус типологія суддівських образів дозволяє виокремити щонайменше три підходи до ролі емоцій у правосудді: виключення емоцій як джерела упередженості (модель Руссо та пана Штейгера); контрольоване використання емоцій як когнітивного інструменту (модель Геркулеса); інтегра-

ція емоцій як елементу практичної мудрості та відчуття справедливості (Соломонів образ). Видається, що найбільш відповідним сучасним стандартам юридичної аргументації є другий підхід, оскільки він поєднує раціональну обґрунтованість із необхідною емпатичною чутливістю до конкретних обставин справи.

Ю. Разметаєва зазначає, що правове регулювання у певному сенсі не може бути повністю позбавлене емоційного елементу. Нормотворчість так чи інакше перебуває під впливом емоційного стану суспільства – як суб'єктів, які формують правові норми, так і тих, на кого вони поширюються. Водночас раціональне начало проявляється у правовому регулюванні через критерії доцільності, ефективності та розумних меж правового впливу [1, с. 157]. Дослідниця підкреслює, що розмежування раціонального та емоційного у правовому регулюванні є надзвичайно складним [1, с. 166].

У площині конституційного права М. Савчин наголошує, що аргументація та вибір рішень ґрунтуються на балансуванні інтересів і цінностей. Спираючись на концепцію розсудливості Джона Ролза (John Rawls), він розмежовує раціональність як здатність до стратегічного вибору та розсудливість як здатність оцінювати наслідки рішення у конкретному соціальному контексті [1, с. 178].

Разом із тим аналіз психологічних факторів суддівського розсуду, запропонований О. Євсєвим, свідчить про те, що процес правової аргументації не зводиться до формально-логічної дедукції. У випадках застосування оціночних понять або принципів, які не піддаються повній формалізації, первинне рішення нерідко формується інтуїтивно, тоді як його подальше обґрунтування набуває раціонально-дискурсивної форми [1, с. 196].

У цьому контексті теорія раціоналізації *post factum* (Ex Post Rationalization) дозволяє розглядати мотивувальну частину судового рішення як можливий механізм ретроспективної легітимації вже інтуїтивно сформованого висновку. Прагнення забезпечити внутрішню узгодженість рішення та уникнути визнання помилки може спонукати суб'єкта правозастосування адаптувати інтерпретацію фактів або нормативних підстав до вже сформованої позиції, що корелює з ефектом безповоротних витрат [4].

Таким чином, юридична аргументація виконує не лише функцію публічного виправдання рішення у межах професійного дис-

курсу, а й може виступати інструментом його постфактумної раціоналізації. Особливо помітним це є у випадках, коли суддя несе інституційну відповідальність за прийняте рішення, що посилює когнітивну потребу у його послідовному виправданні.

Отже, сучасна юридична аргументація поступово відходить від парадигми виключно формальної раціональності. Емоції дедалі частіше визнаються не як перешкода об'єктивності, а як епістемічний ресурс та евристичний чинник, що впливає на формування оцінних суджень у процесі правозастосування. Водночас інтеграція поведінкових теорій, зокрема теорії раціоналізації *post factum*, демонструє, що аргументація може виконувати не лише виправдувальну, а й раціоналізуючу функцію. Це зумовлює необхідність формування інституційних процедур, здатних мінімізувати вплив когнітивних упереджень при застосуванні стандартів розумності та балансуванні юридично значущих інтересів.

Аналіз розглянутих концепцій дозволяє запропонувати таку класифікацію підходів до ролі емоцій у правозастосуванні: 1) виключний раціоналізм (емоції як загроза об'єктивності); 2) інструментальний підхід (емоції як когнітивний засіб, що потребує контролю); 3) інтегративний підхід (емоції як необхідна складова добросчесного юридичного міркування). Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення критеріїв допустимого залучення емоційного чинника в окремих моделях юридичної аргументації.

Список використаних джерел

1. Науковий журнал «Філософія права і загальна теорія права». 2015. № 1–2/2015. 512 с. URL: <https://phtl.nlu.edu.ua/issue/view/11009>.
2. d'Almeida L. D., Chang R., Bermejo-Luque L., MacDonald E., & Shecaira F. P. (2025). «I: Arguing in law: Introduction to the Research Handbook on Legal Argumentation». In *Research Handbook on Legal Argumentation*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing. Retrieved May 29, 2026, from <https://doi.org/10.4337/9781803925431.00006>.
3. Amaya, A. (2023). Reasoning in character: Virtue, legal argumentation, and judicial ethics. *Ethical Theory and Moral Practice*. P. 359–378. URL: <https://doi.org/10.1007/s10677-023-10414-z>.

4. Erik Eyster, Shengwu Li, Sarah Ridout (2021). A Theory of Ex Post Rationalization. Papers 2107.07491, arXiv.org, revised Mar 2022. URL: <https://arxiv.org/pdf/2107.07491> (дата звернення: 28.05.2026).

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТРУКТУРИ НОРМИ ПРАВА

*Дарчик Дарія Святославівна,
здобувачка 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності «Право»
Полтавський університет економіки і торгівлі*

У сучасних умовах трансформації правової системи України, що відбувається під впливом євроінтеграційних процесів, цифровізації суспільства, реформування судової влади та функціонування держави в умовах повномасштабної війни, питання теоретичного осмислення структури норми права набуває особливої актуальності. Зміна характеру суспільних відносин, їх ускладнення та підвищення динамічності обумовлюють необхідність переосмислення класичних доктринальних підходів до розуміння внутрішньої організації правових норм. У цьому контексті структура норми права перестає бути виключно теоретичною конструкцією та постає як ключовий інструмент забезпечення ефективності правового регулювання, що безпосередньо впливає на якість правозастосування, стабільність правопорядку та рівень правової визначеності.

Актуальність дослідження додатково підсилюється тим, що сучасна судова практика дедалі частіше демонструє необхідність глибокого аналізу внутрішньої будови правових норм. Зокрема, Верховний Суд у постанові від 03 липня 2019 року у справі № 761/26693/16-ц фактично наголосив на необхідності встановлення повної сукупності юридичних фактів, які формують умови застосування правової норми, що свідчить про практичну значущість гіпотези як елементу її структури [1].

У загальнотеоретичному вимірі структура норми права розглядається як внутрішня організація її змісту, що відображає взаємозв'язок та взаємозумовленість складових елементів. Вона є способом впорядкування нормативного матеріалу, який дозволяє забезпечити його цілісність, логічність та функціональну за-

Наукове видання

**ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ
РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО ПРАВА
В УКРАЇНІ: ОСВІТНІЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ

XV Всеукраїнської
науково-практичної конференції

(м. Полтава, 5 червня 2026 року)

Дизайн обкладинки *О. В. Семенко*
Комп'ютерне верстання *О. С. Корніліч*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 23,7.
Зам. № 425/2311.

Видавець і виготовлювач
Полтавський університет економіки і торгівлі
к. 48, вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, 36003.
E-mail: pvv.puet@gmail.com.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 8076 від 28.02.2024 р.